

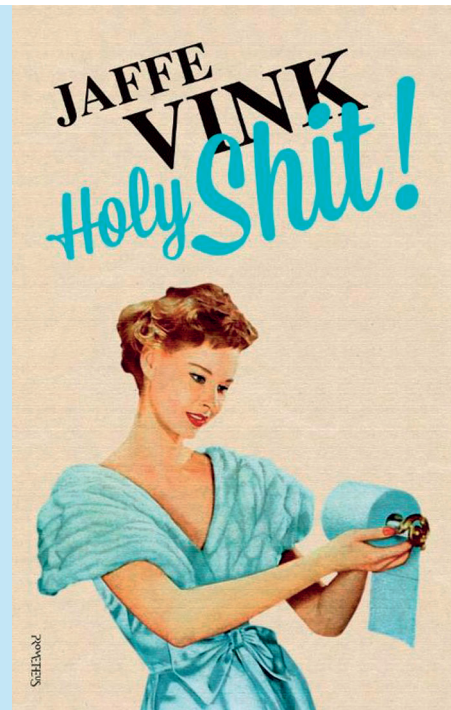
BOEKRECENSIE

'HOLY SHIT!'

van Jaffe Vink

Herman Havekes*

In dit themanummer over waterkwaliteit mag een korte recensie van het recente boek *Holy shit!* van Jaffe Vink niet ontbreken. Dit boek beschrijft de enorme verandering sinds de 19^e eeuw van hoe we in ons land omgaan met poep en pies en hoe we tegenwoordig voorzien in schoon en veilig drinkwater, in riolering en in afvalwaterzuivering. Je gelooft haast niet hoe beroerd het nog in het relatief recente verleden met de kwaliteit van ons drinkwater en oppervlaktewater was gesteld. Veel grachten waren gewoon open riolen en hadden met de prachtige gouden bocht van het fameuze schilderij van Gerrit Berckheyde weinig van doen. In de 19^e eeuw sloeg Cholera – ook wel Aziatische braakloop of blauwe dood genoemd – vijfmaal toe met enkele tienduizenden slachtoffers als gevolg. Cholera wordt veroorzaakt door met feicaliën besmet water. In India was en is dit met de Ganges niet anders. “Is”, omdat ondanks de mooie regeringsplannen van de reiniging van de Ganges tot op de dag van vandaag weinig terechtkomt.

Uitgave: 2018
ISBN: 978 90 446 3707 6
117 pagina's

Het boek bevat een vijftiental relatief korte hoofdstukken en is goed en vlot geschreven. Het is weliswaar toegespitst op Nederland, en dan in het bijzonder op Amsterdam (Sarphati), maar bevat ook enkele goed gekozen en aansprekende internationale uitstapjes (Londen, Parijs, Brussel en de Ganges). Want vanzelf ging die aanpak van de enorme stedelijke vervuiling met feicaliën bepaald niet. De rijksoverheid was anders dan in Engeland en Frankrijk in geen velden of wegen te bekennen. De gemeenten stonden er volstrekt alleen voor. Internationale ontwikkelingen brachten gelukkig uiteindelijk ook in ons land de zaak in beweging, waarbij mensen zoals Van Lennep een

belangrijke rol speelden. Het boek bevat een groot aantal interessante wetenswaardigheden, die zelfs voor mensen die al langer meelopen in de wereld van de (afval)waterketen nieuw kunnen zijn. Vink toont zich een begenadigd auteur door al die feiten en ontwikkelingen tot een mooi samenhangend geheel aan elkaar te smeden. Ook bevat het boek tal van termen, zoals privaat, beerput, strontkar of Boldootkar, krogen en heimelijkheidruimers, die we gelukkig al lang uit ons dagelijkse vocabulaire hebben kunnen verwijderen.

De lezer moet dit boek echt zelf tot zich nemen, zodat ik niet te veel van de inhoud wil verklappen. Toch wil

* **Herman Havekes** (Unie van Waterschappen en lid van de redactie van dit tijdschrift)

ik een enkel tipje van de – enigszins onwelriekende – sluier oplichten. Het boek start op p. 7 met een hoofdstuk over de uitvinding van het toiletpapier door de Amerikaan Joseph Gayetty in 1857. Vóór die tijd werden oude kranten, tijdschriften en uitgescheurde boekpagina's gebruikt. Aanvankelijk was deze innovatie geen succes. Het nieuwe product was te duur (500 vel voor 50 cents) en sloeg pas vanaf 1935 aan, toen er splintervrij toiletpapier was ontwikkeld. In Japan is dat toiletpapier overigens tegenwoordig al weer uit de mode en beschikt 80% van de woningen over “douche-wc's”. Van vegers werden de jappers wassers, leert hoofdstuk 12 (p. 91-96). Zelf was ik het meest getroffen door de hoofdstukken 4, 5 en 6, die verslag doen van vele jaren die de schoonmaak van de Amsterdamse grachten door de inzameling en afvoer van de inhoud van de beerputten, die voorheen gewoon op de grachten uitkwamen, en later de aanleg van riolering vergde. Voor deze hoofdstukken heeft Vink blijkens de literatuurlijst achter in het boek onder meer dankbaar gebruik gemaakt van het prachtige boek *Koninkrijk vol sloppen. Achterbuurten en vuil in de negentiende eeuw* van Auke van der Woud. Sarphati (1813-1866), ook de man achter het in 1929 door brand verwoeste Paleis voor Volksvlucht, was als bekend de grote initiatiefnemer van deze schoonmaak. Minder bekend zal zijn dat hij ook de bedenker van de eerste broodfabriek van Nederland was. Dit bracht een grote verbetering van de voeding en daarmee de volksgezondheid met zich. Nederland werd binnen enkele generaties twee keer zo oud (p. 37). Bij de aanleg van riolering speelde Liernur, die een pneumatische riolering (met luchtdruk) had ontworpen, een hoofdrol. Uiteindelijk bleek deze techniek niet goed te voldoen, omdat de baten van de mest tegenvielen, hetgeen door de uitvinding van kunstmest nog versterkt werd. Vanaf begin twintigste eeuw werd in Amsterdam dan ook voor de aanleg van een gewone riolering gekozen en konden de buizen van Liernur naar de schroothoop. Ook wordt in dit drietal hoofdstukken de aanvoer van schoon duinwater voor de Amsterdammers beschreven. Dat resulteerde eveneens in een enorme verbetering voor de volksgezondheid. Voorheen was de Amsterdamse bevolking voor het drinkwater namelijk afhankelijk van de opvang van regenwater (met zink- en loodvergiftiging als “collateral damage”) en de aanvoer per schuit van ook niet al te schoon water uit de Vecht. Onder aanvoering van

Vaillant, die ondersteund werd door Van Lennep die kennis had van de positieve ontwikkelingen in Engeland op dit vlak, kwam het in 1851 tot de oprichting van de Duinwater-Maatschappij. Binnen enkele decennia steeg het aantal aansluitingen van een kleine 1000 naar 40.000 (p. 43).

Inhoudelijk heb ik niets bij het boek aan te merken, of het zou moeten zijn dat in het hoofdstuk over de stoelgang in het ziekenhuis (p. 87-90) een korte verwijzing naar de nieuwe techniek Pharmafilter niet had misstaan. Misschien is dit iets voor een volgende, derde druk, van het boek. Als gezegd toont Vink zich een goed auteur die zijn lezer van het begin tot het eind weet te boeien. Voor iedereen die werkt in de wereld van de (afval)waterketen en het waterkwaliteitsbeheer is het boek verplichte kost! ■